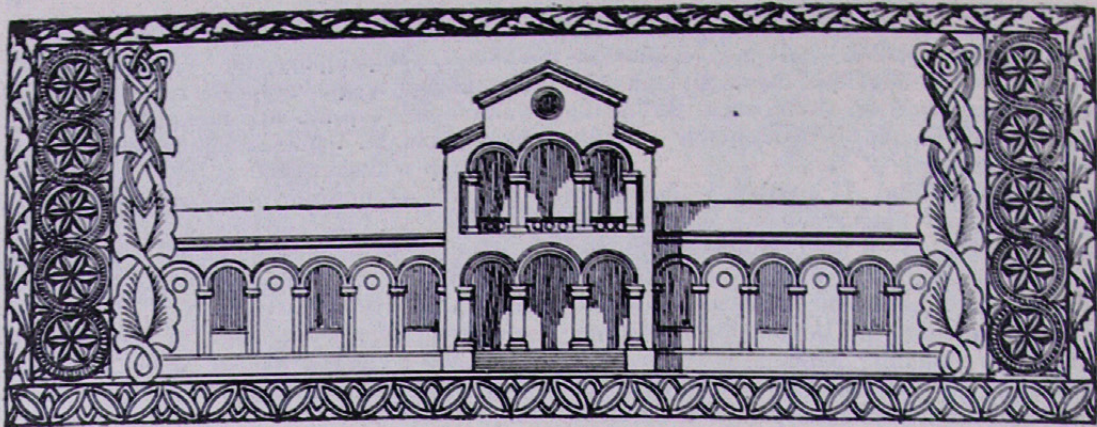

Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՀՈԳԵՎՈՐ ԾԵՄԱՐԱՆԻ ՎԵՐԱԲԱՑՄԱՆ 25-ԱՄՅԱԿԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌՈՒՄ

Ս. պատարագ և հոգեհանգիստ.—Այս տարի լրացավ ս. Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանի վերաբացման 25-ամյակը:

Այս հիշարժան տարեդարձի առիթով հոկտեմբերի 15-ին, կիրակի օրը, առափոյան ժամը 11-ին, Մայր տաճարում մատուցվում է տուրք պատարագ: Պատարագում է հոգեվոր ճեմարանի տեսուչ տ. Ծնորհք վրդ. Գաապարյանը:

«Հայր մեր»-ից առաջ քարոզում է ազգիս Վեհափառ Հայրապետը՝ «Մերոյ լուսաւորութեան լուսաւոր վերակացոյ» (Մ. Խորենացի) բնութանով:

Վեհափառ Հայրապետը Իր բովանդակալից քարոզում վեր է հանում Գևորգ Դ և Գևորգ Զ լուսամիտ հայրապետների անգնահատելի գործունեությունը, որոնք մեր ուսումնաստենչ նախնիների ավանդապահ ոգով գիտության ջահ վառեցին տուրք գրական Արարատի և ս. Էջմիածնի հայացքի ներքո: Վեհափառ Հայրապետը Իր հալաւաջալ զավակներին պատմում է ս. Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանի կատարած մեծ դերն ու նշանակությունը մեր եկեղեցու պայծառության և ազգիս լուսավորության գործում:

Հավարտ ս. պատարագի Վեհափառ Հայրապետի հանդիսադրությամբ Մայր տաճարի Ավագ սեղանի առաջ կատարվում է հո-

գեհանգաւտյան արարողություն՝ նվիրված Գևորգ Դ և Գևորգ Զ երջանկահիշատակ կաթողիկոսների հոգու խաղաղության և հիշատակին:

Հորեղանական հանդիսություն հոգևոր ճեմարանում.—Նույն օրը, երեկոյան ժամը 18-ին, հոգևոր ճեմարանի հանդիսությանց սրահում, Վեհափառ Հայրապետի քարձր նախագահությամբ, տեղի է ունենում հորեղանական հանդիսություն՝ նվիրված ս. Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանի վերաբացման 25-ամյակին:

Հանդիսությանը ներկա են՝ Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամները, Մայր Աթոռի միաբանությունը, հոգևոր ճեմարանի դասախոսական կազմը, ուսանողությունը, մայրավանքի պաշտոնեությունը, մտավորականներ և այլ հրավիրյալներ, որոնց թվում ուխտավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող Թեհրանի հայոց թեմական խորհրդի ատենապետ Վահրամ Դավիթխանյանը իր հարգելի տիկնոջ հետ:

Հանդիսությունը բացվում է ՀՍՄՀ պետական հիմնի նվագով: Այնուհետև հոգևոր ճեմարանի երգչախումբը կատարում է «Ճեմարանի քայլերգ»-ը:

Բացման խոսքով հանդես է գալիս հոգևոր ճեմարանի տեսուչ տ. Ծնորհք վրդ. Գաապարյանը և ներկայացնում է ճեմա-

րանի կատարած դերը, անցյալում և ներկայիս հայ հոգևորական մատաղ սերնդին դաստիարակելու, հայ եկեղեցուն ապաստվորներ պատրաստելու սուրբ գործում:

Հանուն ճեմարանի ուսանողության ելույթ է ունենում Գլխարանի ուսանող Արտաշես Մուշեղյանը, որը և կարդում է հետևյալ երախտագիտության և շնորհակալության ուղերձը.

«Վեհափառ Տեր.

Ա. Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանի վերաբացման 25-ամյակի ուրախալի առիթով, մենք՝ հոգևոր ճեմարանի ուսանողներս, մեր սրտագին խոսքն ենք բերում, ի խորոց սրտի, սույն հանդիսությանը:

Այսօր կանգնել ենք պատմական մի հանգրվանի առաջ՝ մեր երախտագիտությունն ու հարգանքը բերելու ճեմարանի անցած 25-ամյա գործունեությանը, հոգևոր և մտավոր ծառայության սուրբ գործին:

Անցյալ դարերում մեր ժողովրդի մտավոր զարգացման պատմության մեջ լուսավոր դեր են կատարել մեր հոգևոր ճեմարանները, որոնց հովանու տակ պատրաստվել են ման մեր եկեղեցու հոգևոր սպասին կանչված, ուխտապահ հոգևորականների սքանչելի սերունդներ: Այսօրվա մեր հոգևոր ճեմարանը հարազատ շարունակությունն է երբեմնի հայոց աշխարհի հին վարդապետությանների՝ վերաբացված նույն ծառայության և առաքելության համար:

Ահա այս մտածումներով է, որ լուսահոգի Գևորգ Զ Չորեքչյան հայրենասեր և ուսումնասեր կաթողիկոսը 1945 թվականին վերաբացեց հոգևոր ճեմարանը՝ շարունակելու համար այն առաքելությունը, որ մեզ կտակվել էր ս. Մեսրոպից՝ հոգևոր լույս և իմաստություն ջամբելու հայ հոգիներին: «Ծանաչել զիմաստութիւն և զխրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»:

25 տարիներ են անցել հոգևոր ճեմարանի վերաբացումից: Գևորգ Զ կաթողիկոսի ու մանավանդ ազգիս Վեհափառ Հայրապետի անմիջական ղեկավարության ներքո, հոգևոր ճեմարանը ձգտել է հասնել այն սուրբ նպատակին, որի համար նա կյանքի էր կոչվել: Ծեմարանը ազգիս Վեհափառ Հայրապետի սրտին մոտ հաստատություն է եղել, որին Նա շրջապատել է Իր հայրապետական սիրով և հոգատարությամբ:

Մենք՝ այսօրվաններս, մեր սրտի թելադրանքով եկել ենք այս նվիրական հաստատությունը՝ մեր վարդապետների և դասախոսների աշխատանքով մեր կորդացյալ և խոսկանացյալ հոգիները կրթելու և մշակելու՝ պատրաստվելու համար մեր ապագա

գործունեությանը, որի գաղափարական գեղեցկությունը ոգևորել ու խանդավառել է մեզ:

Անցնող տարիների ընթացքում ինչպես նախորդ սերնդի, նաև այժմ մեզ համար, Մեսրոպյան այբուբենի մտավոր սննդի հետ, մեզ ջամբվել է նաև Ավետարանի վեհ գաղափարների և վարդապետության հոգևոր այբուբենը:

Մենք սիրեցինք այս հաստատությունը, այստեղ կատարվող գործը և զինվորագրվեցինք Հայաստանյայց եկեղեցու դրոշմին՝ մեր նախնյաց ոգով և նախանձախնդրությամբ:

Այսօր թեև չկան Գլխորդի համալսարանը, Տաթևը, Արմաշը, բայց կանգուն է հայրենի հողի վրա Նոր Գլխորդը՝ մեր հոգևոր ճեմարանը, որը շարունակությունն է հանդիսանում այդ կանառների եռամեծ վարդապետների հայրենամկեր առաքելության:

Այսօր մենք հաշվետվության ենք նստած 25 տարիների վաստակով, վաստակներ, որոնք այժմ մեր աչքի առաջ են, մենք տեսնում ենք երեկվա ճեմարանականներին, որոնք այսօր մեր ուսուցիչներն են, և դա ոգեվորում է մեզ՝ ճեմարանականներին, ու թելադրում առավել լրջությամբ, խղճի մտոք նվիրվել այս հաստատությանը: Լինել ոչ թե սոսկ ուսանող, այլ հոգևոր ճեմարանի ուսանող, ժառանգավոր: Ամեն մի ճեմարանականից ակնկալվում է լինել հավատարիմ ծառան մեր ազգի և եկեղեցու, անաղարտ պահել ճեմարանականի ամուսնն ու պատիվը, հավատավոր ուսմամբ և բարոյական առաքինությամբ ձգտել անմատույց լույսին, ձգտել առ Աստված՝ ասելով. «Իմաստութիւն Հօր Յիսուս, տո՛ւր ինձ իմաստութիւն զբարիս խորհել և խօսել և գործել առաջի քո յամենայն ժամ»:

Վեհափառ Տեր, Ձեր բազում խնամքի և հոգատարության դիմաց մեր շնորհակալական և երախտագիտական խոսքերը այս առիթով խիստ փոքր են և աննշան: Ծնորհակալություն ենք հայտնում, որովհետև մենք հեռու ենք մեր ընտանիքներից, իսկ Դուք՝ Հայր եք ամենքիս. մենք սնվում ու մեծանում ենք այստեղ տարիներով, իսկ Դուք միշտ էլ բարեխնամ Հայր եք եղել, և մենք օտար չենք զգում մեզ այստեղ: Ձեր հայրական անչափ հոգատարության և մեծ սիրո համար մենք մեր մատաղ սրտերն ենք բերում Ձեզ, որպես խոստում և երդում:

Սրտագին շնորհակալության խոսք ունենք նաև ճեմարանիս տեսչությանը, դասախոսական կազմին, որոնք իրենց բոլորանվեր հոգատարությամբ ձևավորում են մեր միտքն ու հոգին՝ մեզ արժանի դարձնելով ազգի և եկեղեցու ծառայությանը:

Ուսանողության սրտագին այս խոսքը

վերջացնելուց առաջ, ուզում եմ կրկնել մեր ուխտը հանդիսավոր կերպով, մի՛ անգամ ևս, ո՛ւխտ, որ հավերժական Արարատի դիմաց, ս. Էջմիածնի գմբեթների տակ է հնչել: Ուխտ, որ նախնաց գերեզմաններից է արձագանքվել, ուխտ, որ երկնքով ու երկրով է հաստատվել և վերջապես Աստուծո առջև է կատարվել:

Կրկին ու կրկին ուխտում ենք հավատարի՛մ մնալ ս. Էջմիածնին, մեր սուրբ հայրերի նշխարներին, ոգուն և պատգամներին ու խոստանում ենք նրանց առաքիկությանն ու սրբությանը ապակառնություն չխառնել:

Ուխտի այս երդման մեջ հավատարիմ մնալու համար հայցում ենք Աստուծո օգնականությունը և Ձեր բարի աղոթքներն ու օրհնությունը Ձեր այս հոգևոր ժառանգավորության վրա:

Օրվա գլխավոր բանախոսն է հոգևոր ճեմարանի ավագ դասախոս արժ. տ. Հովհաննես քհն. Մարությանը: Տեղ հայրը իր սեղմ, սակայն բովանդակալից զեկուցման մեջ աւսում է.

«Վեհափառ Տեղ,

Ս. Էջմիածնի նվիրական այս հարկի տակ, այսօր, հավաքվել ենք հանդիսավորապես տոնելու հոգևոր ճեմարանի վերաբացման 25-ամյակը: Վերաբացում ենք ասում, որովհետև այսօրվա հոգևոր ճեմարանը շարունակությունն է Գևորգյան ճեմարանի, որը առաջին համաշխարհային պատերազմի պայմանների թերմով փակվել էր 1917 թվականին:

1945 թ. տարված մեծ հաղթանակի թշնամու դեմ քարենպաստ պայմաններ է ստեղծում երջանկահիշատակ Տ. Գևորգ Զ. կաթողիկոս Չորեքչյանի օրով, ծրագրելու և իրագործելու Էջմիածնում մեր եկեղեցու համար չափազանց կարևոր մի շարք խնդիրներ:

Այս խնդիրներից ամենակարևորը և հրատապը համարվում էր հոգևոր ճեմարանի բացումը:

Գևորգ Զ-ը նախքան իր ընտրությունը, 1945 թվականի հունիսին «Բարձրագույն հոգեվոր իշխանության քառամյա գործունեության մասին» ազգային-եկեղեցական ժողովին տրված զեկուցագրում ընդգծում է հոգեվոր ճեմարանի բացման անհրաժեշտությունը:

«Ս. Էջմիածինը որպես համայն հայության կենտրոն, պիտի ունենա բավարար թվով կուսակրոն հոգևորականություն և քահանայություն: Հոգևոր դաս պատրաստող հաստատությունը Մայր Աթոռի հոգևոր ճեմարանն էր, որը դադարել է գոյություն ունենալ 1917 թվից, որի հետևանքով մեծ կարիք է զգացվում թե՛ կուսակրոն հոգևորա-

կանության և թե՛ քահանայության, մանավանդ միութենական ներքին թեմերում և Մայր Աթոռում:

Այսօր ի միփոխություն բոլորիս կարող եմ հայտարարել, որ դժվարագույն խնդիրներից մեկը լուծվել է հիմնական կերպով և օրինական եղանակով ս. Էջմիածնին իրավունք է տրված հոգևոր ճեմարան ունենալ: Ընդհանրապես իշխանության հոգաձու և բարյացակամ վերաբերմունքի տրամադրված է մեզ նախկին մատենադարանը, որպես ճեմարանի շենք, վերանորոգված և հարմարեցված ճեմարանի համար: Այլև ճեմարանի պահպանության դժվարությունն էլ մասամբ լուծել է մեր կառավարությունը՝ խոստանալով ճեմարանին աջակցություն ցույց տալ և արդեն արձակել է ճեմարանի համար կահ-կարասիք:

Այս հիմնական աշխատանքը կատարելուց հետո, թվում է, թե իրավունք ունեմ ասելու՝ ես իմ պարտքս կատարեցի: Պատկառելի ժողովիդ է մնում ճեմարանի տնտեսական ապահովության կարիքը հոգալ» («Էջմիածին», 1946 թ., Հ. 6—7, էջ 8—9):

Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանի բացումը տեղի է ունեցել 1945 թ. նոյեմբերի մեկին: Բացման հանդեսը նախազանգել է տ. Ներսես եպիսկոպոս Աբրահամյանը: Ողջունի խոսքով հանդես եկել տ. Ռուբեն եպիսկոպոս Դրամբյանը և ճեմարանի տեսուչ Մինաս Մինասյանը:

Հոգևոր ճեմարանի 25-ամյա գործունեությունը կարելի է բաժանել 3 հիմնական շրջանների՝

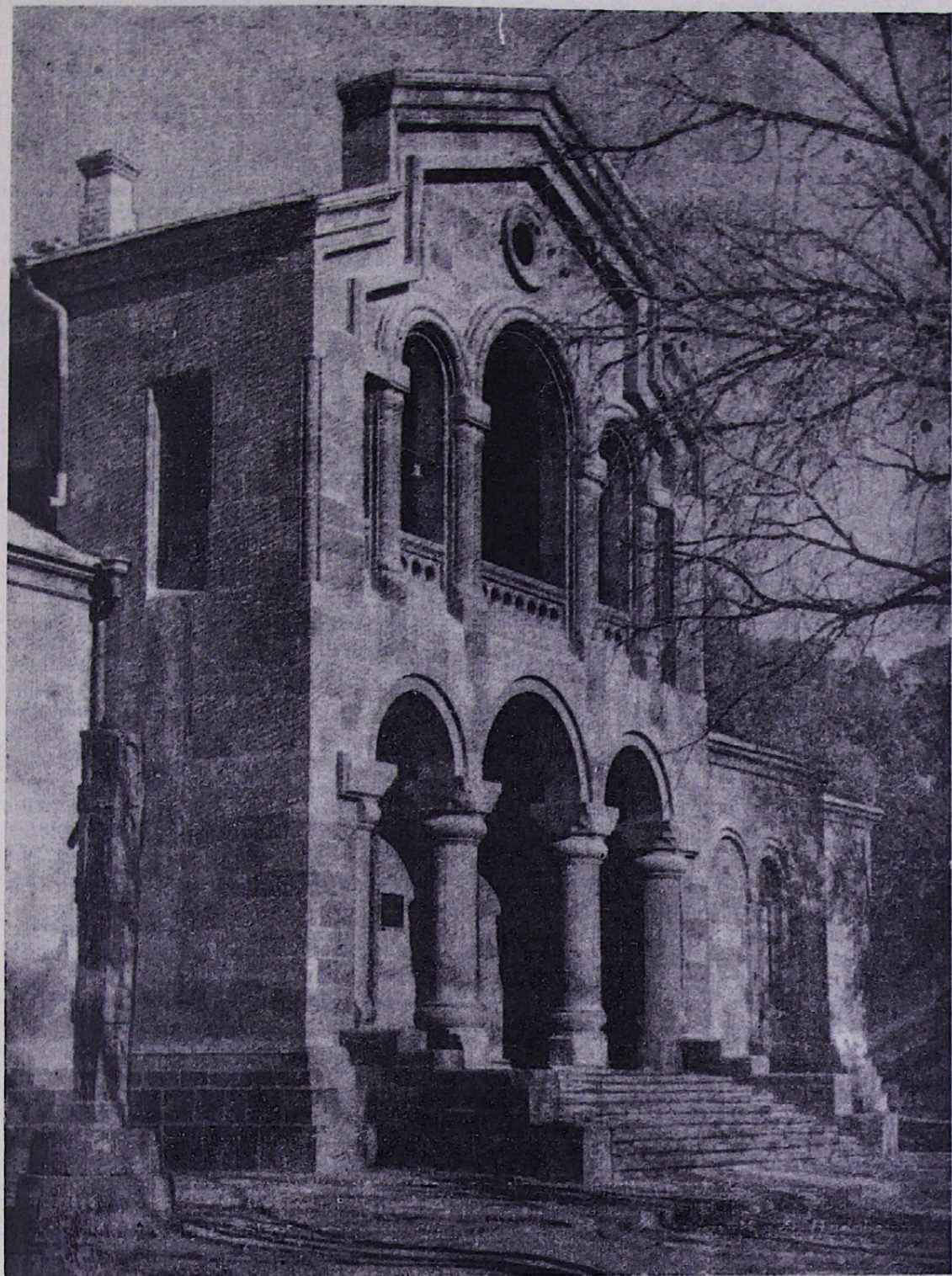
Ա շրջան՝ 1945—1954 թթ.:

Բ փոխանցման շրջան՝ 1954—1955 թթ.:

Գ նոր շրջան՝ 1955 թ. մինչև մեր օրերը:

Հոգևոր ճեմարանի գործունեության առաջին շրջանում հոգևոր ճեմարանի տեսուչ է նշանակվում Մինաս Մինասյանը: 1945—1946 ուս. տարում նորաբաց ճեմարանը ունեցել է առաջին դասարան 35 սաներով: Պարզ է, որ առաջին տարում նորաբաց ճեմարանը կանգնած կլինեք որոշ դժվարությունների առաջ, ոչ միայն պետք է լուծվեին շենքի վերանորոգության, գրեմական պիտույքների, ննջարանային պարագաների, հագուստեղենի, վառելանյութի, սննդի հայթայթումը, այլև անհրաժեշտ էր ճեմարանի ապահովել որակյալ դասախոսական կազմով և մշակել նոր ուսումնական ծրագրեր:

Այդ օրերին և հետագա տարիներին հոգեվոր ճեմարանում դասախոսելու համար հրավիրվում են բազմաթիվ դասախոսներ, որոնց թվում կարելի է նշել դոկտ.-պրոֆ. Առաքել Առաքելյանի, դոկտ.-պրոֆ. Աշոտ Աբրահամյանի և պրոֆ. Լևոն Սիմյոնովի անունները:

Էջմիածին. Հոգևոր անտարանի շենքը

1950—51 ուս. տարում հոգևոր ճեմարանը տալիս է իր առաջին հունձը՝ վեց շրջանավարտներ:

Գևորգ Զ կաթողիկոսի սկսած գործը շարունակվում է մինչև նրա մահվան թվականը:

Հոգևոր ճեմարանը ունենում է իր շատ կարճ միամյա փոխանցման շրջանը: 1954—55 ուս. տարում ճեմարանի տեսուչ է նշանակվում Մարտիրոս Տեր-Ստեփանյանը, որի տեսչության օրոք նույն ծրագրով և դասախոսական կազմով ճեմարանում շարունակվում է ուսումնական աշխատանքը:

1955 թ. հոկտեմբերի 2-ին Մայր Աթոռ Ս. Եջմիածնի հայրապետական գահի վրայից վերանում է սգո քողը և ազգընտիր Հայրապետը՝ Ս. Տ. Վազգեն Ա կաթողիկոսը, բազմում է այդ գահի վրա: Սկսվում է մի նոր շրջան հոգևոր ճեմարանի պատմության մեջ:

Ազգիս Վեհափառ Հայրապետի մտահոգությունն է լինում իր բարձրության վրա տեսնել հոգևոր ճեմարանը, տեսնել իր բարձր կոչման արժանի հոգևորական նոր սերնդի աճն ու զարգացումը: Վեհափառ Հայրապետի գահակալությունից անմիջապես հետո, Նրա ցուցումներով մասնավոր ուշադրություն է դարձվում ս. Եջմիածնի հոգևոր ճեմարանի ուսումնական ծրագրի բարեփոխման և դասավանդման մեթոդների և դասախոսական կազմի որակավորման վրա:

Հոգևոր ճեմարանը Վեհափառ Հայրապետի արտին մոտ հաստատություն է ո՛չ միայն որպես Հայրապետի, այլև որպես մանկավարժի: Հակառակ իր բազմազբաղ լինելուն, Նա բարեհաճեց իր գահից իջնել և ճեմարանի դասախոսական կազմի գլուխը կանգնել այս նոր շրջանում:

Վեհափառ Հայրապետի մտահոգությունը եղավ առաջին հերթին տեսչի պաշտոնը վստահել բարձրաստիճան մի հոգևորականի: Այս պատճառով 1956—57 ուս. տարում ճեմարանը չունեցավ իր տեսուչը:

1957—64 ուսումնական տարիներին, շուրջ 7 տարի, հայրական հոգատարությամբ ու ձեռնհասությամբ վերատեսչի պաշտոնը վարեց տ. Հայկազուն արքեպ. Աբրահամյանը:

1964—65 ուս. տարում հոգևոր ճեմարանի տեսչի պարտականությունները կատարեցին տ. Հովհաննես քնն. Մարությանը և Արթուր Հատիտյանը:

1965—69 ուսումնական տարիներին ճեմարանի տեսչությունը վստահվեց Մայր Աթոռի երիտասարդ միաբան, հոգևոր ճեմարանի նախկին սան տ. Ներսես Ժ. վրդ. Պողոսյանից, որը երիտասարդական կորովով ու նվիրումով չորս տարի վարեց այդ պատասխանատու աշխատանքը:

Նոր պաշտոնի նշանակվելու կապակցությամբ, Ներսես Ժ. վարդապետին փոխարինեց արտասահմանից հրավիրված տ. Ծնորհք վրդ. Գառպարյանը, որը 1969 թ. սեպտեմբերից վարում է այդ պաշտոնը բարեխղճությամբ ու սիրով:

Վեհափառ Հայրապետը Հայաստանյայց եկեղեցու վերականգնման, զորացման և կազմակերպման աշխատանքներում մեծ հույսեր է կապել հոգևոր ճեմարանի գոյության և նպատակների հետ: Վեհափառ Հայրապետը իր սրբատառ առաջին կոնդակում, անդրադարձնալով հոգևոր ճեմարանին՝ վիճակված մեծ ու պատասխանատու դերին, գրում է.

«Հայրական հոգածությամբ պիտի հետևի ինքն ս. Եջմիածնի հոգևոր ճեմարանի մակարդակի բարձրացման, որպեսզի ան առավելագույն չափով արդարացնի իր գոյությունը, և այսօրվան մեր համեստ ու երկչոտ պատանիները, տարիներ հետո, մարմնով ամառ ու հոգով զինված, հավատքով և շնորհներով լի, նվիրյալ մշակներ դառնան Տիրոջ Այգիին մեջ»:

Եվ ապա 1956 թ. սեպտեմբերի 9-ին, ճեմարանի նոր ուսումնական տարվա բացման առիթով, Վեհափառ Հայրապետը իր օրհնության խոսքում շեշտում է. «Մենք կհավատանք, որ մեր գործը սուրբ և աստվածահաճո գործ է... Մենք այստեղ կհետապնդենք հատուկ նպատակ մը, դուք պիտի դառնաք Քրիստոսի այգիին, անոր եկեղեցիին ճշմարիտ մշակները, հայ եկեղեցիի հավատարիմ սպասավորները. հոգևորականի համեստ սքեմին տակ, դուք պիտի դառնաք հայ հավատացյալ ժողովուրդին հոգևոր մխիթարություն բաշխող անձնավորություններ: Մենք, ձեր մտքի, արտի, հոգիի ուժերը պիտի հավաքենք մասնիկ առ մասնիկ, զորացնելու համար մեր ս. եկեղեցին»:

Այս շրջանում դասախոսելու հրավիրվեցին դոկտ.-պրոֆեսորներ Արարատ Ղարիբյանը, Վարազ Առաքելյանը, Կարո Ղաֆաղարյանը և դոցենտ Համո Հարությունյանը: Այսօր մեր դասախոսական կազմում ունենք 12—20 տարվա վաստակ ունեցող դասախոսներ, որոնցից Արթուր Հատիտյան՝ 20 տարի, Պ. Ծախազյան և տ. Հովհ. քնն. Մարության՝ 15 տարի, գեր. տ. Հայկազուն արք. Աբրահամյան, պրն. Գրիգոր Գյուլյան և դոցենտ Սամվել Անթոնյան՝ 12 տարի, որոնք իրենց մյուս պաշտոնակիցների հետ միասին, իրենց իմացական և հոգեկան կարողությունները որպես սնունդ մատուցեցին և շարունակում են մատուցել հոգևոր ճեմարանի սաներին:

Այս շրջանից հոգևոր ճեմարան են գալիս նաև ուսանողներ հայ սփյուռքից, հատկա-

պես Լիբանանից, Սիրիայից, Իրաքից և Ռումինիայից: Այսպիսով հոգևոր ճեմարանը դառնում է համահայկական կրոնական ուսումնական մի կենտրոն:

Առաջին անգամ լինելով այս շրջանին մեր շրջանավարտ ուսանողներից շատերը, նույնիսկ Հայաստանի քաղաքացի ուսանողներ իրենց ուսումը կարողանում են շարունակել Անգլիայի և Ժնևի կրոնական բարձրագույն աստվածաբանական հաստատություններում: Նրանցից շատերը այսօր արդեն կրոնական սքեմ են հագել և սպասավորում են մեր հավատացյալ ժողովրդին:

Սիրելի հանդիսականներ, մեզանից յուրաքանչյուրը շատ լավ գիտի, թե Էջմիածինը մեր դարավոր պատմության մեջ ինչպիսի դեր է խաղացել: Չկա մեր պատմության մեջ մշակութային, կրոնական, լուսավորական և առաջադիմական մի շարժում, որին մասնակցած և գլխավորած չլինի Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը: Մենք Էջմիածնի գոյության մեջ տեսնում ենք մեր ժողովրդի կենսունակությունը, իսկ Էջմիածնի կենսունակության աղբյուրը հայրենի հողն է, մեր ժողովրդի հավատքն ու հայրենասիրությունը:

Ս. Էջմիածնի հոգևոր դպրանոցը գոյություն է ունեցել դեռևս 5-րդ դարից: Ս. Էջմիածինը՝ հին Վաղարշապատ քաղաքը, ինուց ի վեր եղել է հայ ժողովրդի քաղաքական և կրոնական կենտրոնը: Այստեղ է նստել կաթողիկոսը և այստեղ է հիմնադրվել քրիստոնեական առաջին հոգևոր դպրոցը, որտեղ եկել են իրենց ուսումնառնելու պատանիներ Հայաստանի այլալի գավառներից: Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի կենսագիրը՝ Կորյունը, գրում է այս մասին. «Ի կողմանց և ի գաւառաց Հայաստան աշխարհի, յորդեալք և դրդեալք հասանէին ի բացեալ աղբիւրն գիտութեան Աստուծոյ, բանգի յԱրարատեան գաւառին բոխեցին հայոց շնորհք պատուիրանացն Աստուծոյ»:

Թող զարմանալի չթվա ձեզ, երբ գուգահեռ ենք անցկացնում 5-րդ դարի և մեր այսօրվա կյանքի միջև, որովհետև հավատում ենք, որ հայ ժողովրդի ինչպես գիտության, այնպես էլ հավատքի լույսը պիտի բոխի ս. Էջմիածնից և Հայաստան աշխարհից: Մեր ժողովրդի մի մասը բնավեր դարձած այսօր, հայրենի հողից կտրված՝ սփյուռքի պայմաններում գոտեմարտ է մղում իր ֆիզիկական գոյության համար: Եվ ամեն մի հայ, որը կտրված է իր մայրենի հողից և իր հոգևոր կենտրոնից՝ Էջմիածնից, նա դատապարտված է կորստյան: Փաստ է, որ օտար պայմաններում հայ եկեղեցին և հոգևորականությունը իր դիմագիծը փոխելու վտանգի տակ է: Էջմիածնի հոգևոր ճեմա-

րանի բովով անցած սաները պիտի ցույց տան այնպիսի ուղղություն, որպեսզի մեր եկեղեցին իր կրոնական և ազգային դիմագծից չշեղվի:

Հոգևոր ճեմարանը իր 25-ամյա գոյության ընթացքում շեշտը դրել է կրոնաշունչ և հայեցի դաստիարակության վրա: Եթե մինչև նոր շրջանը, այսինքն մինչև 1955 թ., ճեմարանը գտնվում էր նյութական որոշ դժվարությունների առաջ, ապա նոր շրջանում մեկընդմիջտ լուծվել է այդ հարցը: Այս առիթով մեր շնորհակալական խոսքը կուղղենք մեր բոլոր բարերարներին, որոնք իրենց նյութական աջակցությամբ թեթևացրին Վեհափառ Հայրապետի հոգսերը:

Կրոնաշունչ և հայեցի դաստիարակությամբ նոր սերունդ պատրաստելը հեշտ գործ չէ: Պատկերացրեք սփյուռքի տարբեր գաղթօջախներից, Հայաստանի տարբեր շրջաններից և եղբայրական մյուս հանրապետություններից եկած ուսանողները մի հարկի տակ: Ամեն մեկը մի հոգեբանությամբ, կրոնական և հայագիտական գիտելիքների տարբեր պաշարով: Նրանց մի հունի մեջ բերել, միական դարձնել, նույն տեսիլքով ու հավատքով խանդավառել այնքան էլ հեշտ չէ: Հոգևոր ճեմարանի տեսչությունը, այս վերջին 15 տարվա ընթացքում, իր կարելիին արեց դասախոսական կազմի հետ միասին, որի գլուխը միշտ կանգնած է մեր սիրելի Հայրապետը, մեր սաների մեջ աշխատասիրություն, կարգապահություն և սեր դեպի Մայր Սթոռ ս. Էջմիածինը սերմանելու համար:

Վեհափառ Հայրապետը 25 հունիսի 1957 թ. ամսվերջի հանդեսի օրը Իր խոսքի մեջ ասում էր.

«...Դուք պետք է գիտություն ամբարեք անհագ ծարավով և սիրով, մանավանդ երեք ուղղությամբ պետք է լավ գիմվիք. ա) սրբազան գիտելիքներով, բ) հայերենով և գ) հայ ժողովրդի պատմությամբ: Դուք ոչ միայն պետք է սորվիք այն բոլորը, այլ տիրապետեք անոնց. հայոց պատմությունը ճեմարանցիի համար, պետք է լլլայ երկրորդ Ավետարան: Տարիներ հետո, երբ դուք քարոզեք մեր ժողովուրդին, ձեր մեկ ձեռքին պետք է ունենաք Հիսուսի Ավետարանը, իսկ մյուս ձեռքին, հայոց պատմության գիրքը»: Եվ ապա շարունակում է.

«Այս բոլորեն վերջ, Մենք կապահովենք նաև ձեզմե ճշմարիտ ժողովրդասիրություն և անկաշառ ու անմահանջ հայրենասիրություն»:

Այս նպատակների իրականացման ոգով են կազմված հոգևոր ճեմարանի ուսումնական և արտադասարանական աշխատանքների ծրագրերը:

Ինչպիսի՞ն է հոգևոր ճեմարանի 25-ամյա հունձը:

25 տարին կարճ մի շրջան չէ սերունդ հասցնելու համար: 1945 թ. մինչև մեր օրերը կատարված աշխատանքները իզուր չեն անցել: Այս շրջանում ճեմարան են ընդունվել շուրջ 400 սաներ, որոնցից շուրջ 50-ն են ավարտել միայն, սակայն արդար լինելու համար պետք է նշել, որ հոգևորական ասպարեզ չընդգրկվող շրջանավարտներից և թերավարտներից շատերը կյանքում չեն կորել, նրանք գիտության և այլ բնագավառներում աշխատում են՝ այլ կերպ հատուցելով իրենց պարտքը ժողովրդին: Նրանք իրենց հետ Էջմիածնի շունչն են տարել:

Ինչպես տեսնում ենք հունձը շատ համեստ է, այնուամենայնիվ պիտանի՝ լցնելու համար այն բացը, որ տիրում է հայ եկեղեցու ապաստվորների շարքերում: 25 տարվա ընթացքում հոգևոր ճեմարան ավարտողներից այժմ ունենք 4 եպիսկոպոսներ, 10 վարդապետներ, 8 քահանա հայեր և 15 ապակավագներ:

Համեստ այս արդյունքը մեզ ներշնչում է այն հավատքը, որ հոգևոր ճեմարանը հետագայում ավելի արդյունավետ է լինելու: Հայրենի երկրում և սփյուռքում ապրող մեր ժողովուրդը աչքի լույսի պես պետք է պահպանի ու Էջմիածինը և նրա հոգևոր ճեմարանը, որովհետև, եթե Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը մեր եկեղեցու ուղեղն է, ապա նրա սիրտն է հանդիսանում Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանը:

Ամենայն Հայոց հայրենիքը՝ Սուրբազան Հայաստանը, Ամենայն Հայոց Մայր Աթոռ ու Էջմիածինը լինելով համայն հաղության համար հույսի, կյանքի, գոյատևման խորհրդանիշ, հայ ժողովուրդը չի կարող չունենալ ամենայն հայոց հոգևոր ճեմարան, որը պետք է լինի յուրաքանչյուր հայի գուրգուրանքի առարկան:

Հայրենի կառավարությունը ազատ ասպարեզ է տվել ճեմարանի գոյատևման և արդյունավորության համար. այս առթիվ մեր երախտագետ շնորհակալությունները մեր կառավարության և եկեղեցական գործերի կոմիտեի նախագահ մեծահարգ տիար Սարգիս Գաապարյանին:

Մնում է գիտակցել, որ անհրաժեշտ է ազգի լավագույն զավակներին ուղարկել Էջմիածնի հոգևոր ճեմարան, որպեսզի նրանց հոգին դարբնվի հայրենաշունչ ու կրոնաշունչ դաստիարակությամբ, որպեսզի նրանք դառնան «մշակ առանց ամօթյ» հայրենիքի և եկեղեցու ու Սեղանների վրա սպասավորելու համար:

Վեհափառ Տեր, կարծեք ուխտի ժամն է այսօր և մի անգամ ևս ամբիոնից ընդգծե-

լու առիթ, որ հոգևոր ճեմարանի տեսչությունը, դասախոսական կազմը և մեր սիրելի սաները գիտակցում են իրենց դժվարին գործը: Տիրոջ օգնականությամբ և Ձերդ Սրբության օրհնությամբ պիտի կարողանանք մեր ժողովրդի երագները և ցանկությունները իրականացնել:

Սերունդներ և, ինչու չէ՞ նաև հայրապետներ իրենց անունները ոսկե տառերով գրել են պատմության մեջ իրենց շինարար աշխատանքներով, մշակութային արժեքներ ներկայացնող մնացում գործերով և արժանի սերունդ դաստիարակելով: Հավատում ենք, որ մոտիկ ապագայում ու Էջմիածնի, Նրուսաղեմի և Անթիլիասի հոգևոր դպրոցներում հասակ պիտի առնեն նորանոր սերունդներ, որոնք բարձր պիտի պահեն իրենց հայրերի հավատքի և հայրենասիրության դրոշմը: Նրանք պիտի լինեն ավանդապահ, նախանձախնդիր հոգևորականներ:

Սիրելի սաներ, այսօր մեր եկեղեցուց կենդանի նախաստակություն չի պահանջվում, բայց դժվարություններ ամեն մի քայլափոխին մեզ են սպասում: Ձեզ են ուղղված մեր հայացքները, ձեզ է նայում Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ձեզ է նայում ամբողջ հայ ժողովուրդը: Արդարացրեք ձեր պապերի հույսերը, որպեսզի ամօթով չմնաք պատմության դատաստանի առաջ: Եղեք արթնամիտ, ուսումնաստեն, հավատավոր, կորովի և հավատարիմ ձեր հայրերի լույս հավատքին: Սիրեցեք ձեր եկեղեցին, ժողովուրդը և հայրենիքը: Ապագան ձեզ է սպասում:

Թույլ տվեք, Վեհափառ Տեր, հոգևոր ճեմարանի 25-ամյակի կապակցությամբ Ձեզ մատթել քաջաողջություն, հաջողություններ Ձեր հետագա գործունեության համար: Եվ որպես հավատարմությամբ և ուխտի նշան, տեսչության և դասախոսական կազմի կողմից, թույլ տվեք համբուրել Ձեր ու Աջը ասելով:

Կեցցե՛ Մայր Աթոռ ու Էջմիածինը:

Կեցցե՛ Ամենայն Հայոց Հայրապետությունը:

Եվ կեցցե՛ Ամենայն Հայոց հոգևոր ճեմարանը:

Հանդիսության ժամանակ ողջույնի խոսքով հանդես է գալիս նաև շուրջ 45 օրեր ուխտավորաբար Մայր Աթոռում գտնվող պրոֆ. Հ. Մ. Սիրունին:

Ապա հոգևոր ճեմարանի երգչախումբը կատարում է «Նմանեալ Մովսիսի», «Որք զարդարեցին» շարականները և «Երևան քաղ եմ արել» (Կոմիտաս), «Ծաղկիր, ազատ իմ հայրենիք» (Ա. Այվազյան), «Էրեքունի» (Է. Հովհաննիսյան) խմբերգերը: Գլխավորում ուսանող Ս. Գոնտրապյանը ապ-

րումով արտասանում է Սիամանթոյի «Գյուտին փառքը» ստեղծագործությունից մի հատված, Գ դասարանի ուսանող Մ. Մարգարյանը՝ Ս. Կապուտիկյանի «Երդում հայոց լեզվին» արձակ բանաստեղծությունը:

Հակոբ և Վարդան սարկավագները դաշնամուրի վրա կատարում են երկու հատված Արամ Խաչատրյանի «Գայանե» քալետիգ, իսկ Արարատ և Հակոբ սարկավագները՝ Բրամսի «Հունգարական պար»-ը:

Վերջում ելույթ է ունենում Վեհափառ Հայրապետը, չափազանց ուսանելի խրատներ ու խորհուրդներ է տալիս ուսանողներին, ինչպես նաև՝ Իր հայրական օրհնությունը բաշխում դասախոսական կազմին, ուսանողությանը և բարեմաղթություններ անում հոգևոր ճեմարանի ապագայի է՛լ ավելի արդունավետ գործունեության համար:

Հանդիսությունը վերջանում է Վեհափառ Հայրապետի «Պահպանիչ»-ով և խմբովին երգված «Հայր մեր»-ով:

